

änä vuonna suomalaiset kielentutkijat ovat yhteisissä tapahtumissa keskustelleet paljon kielitieteestä: muistelleet entisiä, arvioineet nykyisyyttä ja ennustaneet tulevaisuutta. Kaikki asioita, jotka koskettavat yhtä aikaa älyä ja tunteita.

Joensuun kielitieteen päivillä viime keväänä suomalais-virolaisen paneelikeskustelun puheenjohtaja *Pirkko Nuolijärvi* pyysi osallistujia kertomaan tutkijanuransa suurimmasta lingvistisestä elämyksestä. Moni mainitsi amerikkalaisen *Noam Chomskyn* kirjan *Syntactic Structures* lukemisen olleen erityisen vaikuttava nuoruuden kokemus.

Riippumatta siitä, missä maassa tai mihin suuntaan kukin oli tietään kielentutkijana kulkenut, uusi kielioppiteoria oli tullessaan säväyttänyt henkilökohtaisesti. Keskustelijat olivat iältään viisikymppisiä, sodanjälkeistä polvea. Heidän nuoruudessaan autonominen kielitiede murtautui tietoisuuteen ja samalla aukeni mahdollinen näkökulma kielen universaaliin rakenteeseen. Paljosta muustakin varmaan oli tuolloin kysymys, mutta mentaalihistorialliseen tai poliittiseen analyysiin välimatka on liian lyhyt.

Olisi jännittävää kuulla muutaman kymmenen vuoden päästä tämän hetken nuorten kielentutkijain vastaus Nuolijärven kysymykseen. Mitä jäi mieleen tästä ajasta? Mikä säväyttää teoreettisesti nyt? Nyt tiedämme ainakin jo hiukan enemmän ja useammista kielistä kuin 60–70-luvuilla. Kielitypologia on laajentanut angloentristä ja ehkä myös fennosentristä näkökulmaa. Kielten erilaisuuden tunteminen auttaa löytämään myös niiden yhteisiä piirteitä. Eikä kuvausta ihmiskielestä enää voi kuvitella ottamatta muiden muassa huomioon myös viittomakielen ominaisuuksia.

Yleisen kielitieteen helmikuisessa juhlaseminaarissa *Paul Kiparsky* ennusti kielitieteen kentän hajoavan 2000-luvulla. Teoreettinen lingvistiikka edistyy käsitteellisesti ja pyrkii yhä kattavampiin malleihin. Toisaalta kielikohtaisen tutkimuksen merkitys kasvaa. Varsinkin kielten uhanalaisuus merkitsee sitä, että resursseja on pakko siirtää teoriasta käytännölliseen ja deskriptiiviseen suuntaan.

Ovatko kielet kukkia vai kemialla, kysyttiin 1800-luvulla. Niitä voi kyllä tutkia kumpana tahansa, niin kuin tämänkin lehden kirjoituksista saattaa päätellä. Kumpikin tapa voi tuoda lisää tietoa. Joka tapauksessa kielet kuolevat kuin kukat, mikä saattaa ratkaista valintojamme. Lehden tässä numerossa jätämme haikeat hyvästit akateemikko *Pertti Virtarannalle*. Hänen määrätietoisella työllään esimerkiksi karjalan kielen leksikografina ja suurallentajana on pysyvä arvo tutkimukselle, mutta myös karjalaisille.

Tässä Virittäjässä tundraanetsin taivutusmorfologiasta väitellyt *Tapani Salminen* pohtii lukiinsa myös teoreettisten valintojemme suhdetta kieliyhteisöjen tilanteisiin. Kielten uhanalaisuus tekee kysymyksestä päivä päivältä rajumman. Se koskee tutkijan älyä ja tunteita ehkä henkilökohtaisemmin kuin yksikään tätä ennen kohtaamamme ongelma. Olisiko mahdollista löytää kuvaus, joka tyydyttää kieliteorian erityistarpeita mutta on kohtuullisen vaivattomasti myös sovellettavissa kielen käyttäjien tai elvyttäjien tarpeisiin? Voivatko hajaantuvan kielentutkimuksen ääripäät kohdata?

LEA LAITINEN